

De Gouden Reael

47 De Gouden Reael draagt blauwe horren voor haar ramen; geen gewone rechte horren, maar horren die pronken met een daad van krullige lijnen. 't Lijkt wel, of een Chinees die horren gemaakt heeft – en misschien is dat wel zo. Want er komt een mengelmoes van vreemdelingen daar in die Gouden Reael, er leunt wat overzees mansvolk tegen de tapkast. Duitse en Engelse, Zweedse en zelfs Russische bootslieden komen daar, varengasten, die in Archangel en Liverpool al met de tong klakken, als ze denken aan Amsterdam en aan die kleine kroeg op de Zandhoek. De kroeg welker blauwstenen dorpel is uitgesleten, hol weggeschuurd door de vaste en wankelende voetstappen van de gaande en komende man. Zo ving Jan Mens het eerste deel aan van een trilogie over Griet Manshande. Dat eerste deel, verschenen in 1940, draagt de titel De Gouden Reael. Het boek beleefde vele herdrukken, in 1950 verscheen de 12e druk. Vanwaar in ons tijdschrift deze literaire uitstap? Het antwoord kan eenvoudig zijn. Jan Mens laat zijn boek voor een belangrijk deel in de Gouden Reael spelen, een uit 1629 (?) daterend pand, dat onlangs tot restauratie is gekomen. Met de literaire achtergrond wel een feit om even bij stil te staan.

In genoemd jaar gaf Laurens Jacobsz op-

dracht een aantal huizen te bouwen op de westelijke eilanden. Zijn eigen huis op het water (nu Damrak) was voorzien van een uithangbord „de Reael”. Dat inspireerde hem tot het veranderen van zijn naam in Jacob Reael. Later kwam zijn zoon Reinier Reael in het bezit van het hele eiland, dat van toen af de naam Realen-eiland droeg. Zandhoek 14 was een van de huizen, die in het begin van de 17e eeuw werden gebouwd en waarin al van heel vroeg een typische zeelieden-kroeg was gevestigd.

In 1939 werd de Gouden Reael gehuurd door ome Hein en tante Sien de Boer tegen f 4,50 per maand! Naar men ons vertelde werd hun café druk bezocht. Toch kwam er niet genoeg geld in het laatje, hetgeen tante Sien wijtte aan het vele praten van haar man. Hoe dit zij, ome Hein begon een fietsenstalling en daar schijnt hij heel wat verhalen aan Jan Mens te zijn kwijtgeraakt. Bijna een kwart eeuw werd er door tante Sien in de Gouden Reael getapt en geschonken. Zandhoek 14 kwam in 1962 in het bezit van de Amsterdamse Maatschappij tot Stadsherstel. Het was toen eigenlijk al aan restauratie toe, maar het heeft tijd gevegd om aan het werk te kunnen gaan. Over de wijze van restaureren ble-

1. ZANDHOEK 14 TE AMSTERDAM: DE GOUDEN REAEL, VÓÓR DE RESTAURATIE

2. GERESTAUREERD EN OPNIEUW CAFÉ, MAAR OOK RESTAURANT. RECHTS EEN STUK STADSVERNIEUWING.

FOTO'S: STADSSHERSTEL; MAARTEN BRINKGREVE

ken verschillen van mening met de Rijksdienst te bestaan. Toen het pand werd aangekocht had men met een van oorsprong 17e-eeuws huis te maken, waarvan achter de eind 19e eeuw aangebrachte voorgevel in hoofdzaak de oorspronkelijke elementen nog aanwezig waren. Deze voorgevel paste naar het inzicht van Stadsherstel, niet bij de verschijningsvorm van dit 17e-eeuwse huis, noch bij de belendende monumenten aan de Zandhoek, die al waren gerestaureerd.

De voorgevel van Zandhoek 14 was namelijk uit machinaal gevormde grove bakstenen opgetrokken, (derhalve niet uit handgevormde gevelstenen) die te lood stond. Maar de belendende voorgevels stonden op vlucht (iets voorover hellend), zodat het leek, dat de voorgevel van De Gouden Reael achteroverviel. Bij de restauratie van de voorgevel is De Gouden Reael (weer) op vlucht gezet en gemetseld met handgevormde stenen. De raamindeling is aangepast aan de gewenste structuur.

Er is m.a.w. een grotere eenheid in de straatwand gebracht. De restauratie is uitgevoerd naar plannen van architect Y. Kok; aannemer was het aannemingsbedrijf Dijst te Amsterdam.

Nu de restauratie voltooid is, is Zandhoek 14 als De Gouden Reael weer een horecabedrijf.